

GEOGRAFIA POZIOM ROZSZERZONY klasa II, III, IV

cele edukacyjne i osiągnięcia ucznia

I. Cele kształcenia i wychowania według założeń programu

Zgodnie z Podstawą programową program precyzyjnie określa cele kształcenia na lekcjach geografii w zakresie rozszerzonym w szkole ponadgimnazjalnej kończącej się maturą. Podstawowe cele kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych kładą nacisk na umiejętność rozwiązywania problemów i przygotowanie uczniów do odpowiedzialnego funkcjonowania we współczesnym świecie, co powinno być najważniejszym zadaniem nauczyciela geografii.

Celem kształcenia ogólnego w szkołach ponadgimnazjalnych jest:

- 1) przyswojenie przez uczniów określonego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyk;*
- 2) zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów;*
- 3) kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*

W procesie kształcenia ogólnego szkoła (...) kształtuje u uczniów postawy sprzyjające ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i społecznemu, takie jak: uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawczą, kreatywność, przedsiębiorczość, kulturę osobistą, gotowość do uczestnictwa w kulturze, podejmowania inicjatyw oraz do pracy zespołowej. W rozwoju społecznym bardzo ważne jest kształtowanie postawy obywatelskiej, postawy poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji. Szkoła podejmuje odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji.

W trosce o podmiotowe uczestnictwo ucznia w działaniach edukacyjnych na lekcjach geografii sformułowano cele przedmiotowe wyrażone językiem wymagań ogólnych:

I. Dostrzeganie prawidłowości dotyczących środowiska przyrodniczego, życia i gospodarki człowieka oraz wzajemnych powiązań i zależności w systemie człowiek – przyroda – gospodarka.

Uczeń wskazuje i analizuje prawidłowości i zależności wynikające z funkcjonowania sfer ziemskich oraz działalności człowieka w różnorodnych warunkach środowiska, wskazując znaczenie rosnącej roli człowieka i jego działań w środowisku geograficznym w różnych skalach (lokalnej, regionalnej i globalnej).

II. Analiza i wyjaśnianie problemów demograficznych społeczeństw.

Uczeń analizuje etapy i cechy rozwoju demograficznego ludności na świecie, charakteryzuje dynamikę i zróżnicowanie procesów ludnościowych, wiążąc zagadnienia demograficzne

z czynnikami przyrodniczymi i rozwojem cywilizacyjnym; wykorzystuje do analiz informacje o aktualnych wydarzeniach na świecie.

III. Proponowanie rozwiązań problemów występujących w środowisku geograficznym, zgodnie z koncepcją zrównoważonego rozwoju i zasadami współpracy, w tym międzynarodowej.

Uczeń wskazuje propozycje rozwiązań lokalnych, regionalnych i globalnych problemów środowiskowych, demograficznych i gospodarczych zgodnych z koncepcją zrównoważonego rozwoju oraz opartych na równoprawnych zasadach współpracy między regionami i państwami.

IV. Pozyskiwanie, przetwarzanie oraz prezentowanie informacji na podstawie różnych źródeł informacji geograficznej, w tym również technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz Geograficznych Systemów Informacyjnych (GIS).

Uczeń zdobywa informacje oraz rozwija i doskonali umiejętności geograficzne, wykorzystując wszystkie dostępne (w tym najnowsze) źródła informacji, pomiary i obserwacje bezpośrednie; potrafi selekcjonować i przetwarzać informacje do prezentacji wybranych zagadnień.

W koncepcji programu przyjęto, że edukacja geograficzna w zakresie rozszerzonym w liceum ogólnokształcącym i technikum, wspomagając rozwój ucznia jako osoby i wprowadzając go w życie społeczne, ma na celu przede wszystkim:

W sferze wiedzy i rozumienia:

1. utrwalenie podstawowych terminów geograficznych, umożliwiających zrozumienie omawianych zagadnień;
2. poznanie podstawowych metod badań geograficznych, a także interpretacji oraz prezentacji uzyskanych wyników;
3. poznanie i zrozumienie współzależności między elementami środowiska przyrodniczego w skali lokalnej, regionalnej oraz globalnej;
4. poznanie i opisywanie zjawisk oraz procesów zachodzących w środowisku przyrodniczym Polski w różnych skalach przestrzennych i czasowych;
5. poznanie miejsc i obszarów, w których obrębie zachodzą różnorodne procesy przyrodnicze i społeczno-ekonomiczne w skali lokalnej, regionalnej, globalnej oraz czasowej;
6. poznanie przyczyn warunkujących różne sposoby gospodarowania w środowisku geograficznym;
7. poznanie i zrozumienie wybranych problemów społeczno-gospodarczych w skali lokalnej, regionalnej i globalnej;
8. poznanie procesów społecznych i gospodarczych zachodzących współcześnie w Polsce;
9. poznanie dziedzictwa kultury regionalnej i narodowej oraz postrzeganie go w perspektywie kultury europejskiej oraz światowej;
10. poznanie trwałych i zmiennych preferencji wyborczych w Polsce oraz zrozumienie przyczyn ich przestrzennego zróżnicowania;

11. poznanie zasad rozwoju osobowego i życia społecznego;
12. zrozumienie i opisywanie zjawisk oraz procesów zachodzących w środowisku geograficznym w skali lokalnej, regionalnej i globalnej;
13. zrozumienie interakcji zachodzących w układzie człowiek – środowisko geograficzne w skali lokalnej, regionalnej oraz globalnej;
14. zrozumienie złożoności świata, współzależności jego poszczególnych elementów i gotowość do udziału w jego przekształcaniu zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju;
15. dostrzeganie różnego rodzaju związków i zależności (przyczynowo-skutkowych, funkcjonalnych, czasowych i przestrzennych);
16. rozszerzenie i ugruntowanie wiedzy niezbędnej do zrozumienia istoty zjawisk oraz charakteru i dynamiki procesów zachodzących w środowisku geograficznym w skali lokalnej, krajowej (geografia Polski), wielkich regionów oraz świata w różnych skalach czasowych;
17. określenie miejsca i roli Polski oraz Polaków w integrującej się Europie;
18. wykazywanie związków między aktualnymi wydarzeniami społecznymi i politycznymi a przeszłością;
19. traktowanie wiadomości geograficznych, stanowiących wartość poznawczą samą w sobie, w sposób integralny, prowadzący do lepszego rozumienia świata, ludzi i siebie;
20. poprawne i swobodne wypowiedanie się w mowie oraz piśmie, z wykorzystaniem różnorodnych środków wyrazu.

W sferze umiejętności:

1. umiejętność planowania, organizowania i oceniania własnej nauki oraz przyjmowania za nią odpowiedzialności teraz i w przyszłości;
2. umiejętność skutecznego porozumiewania się w różnych sytuacjach, prezentacji własnego punktu widzenia i uwzględniania poglądów innych ludzi;
3. umiejętność poprawnego posługiwania się językiem ojczystym oraz przygotowywania do publicznych wystąpień;
4. umiejętność efektywnego współdziałania w zespole, budowania więzi międzyludzkich, podejmowania indywidualnych i grupowych decyzji, skutecznego działania na podstawie obowiązujących norm;
5. umiejętność rozwiązywania problemów w twórczy sposób;
6. umiejętność rozwijania sprawności umysłowej oraz osobistych zainteresowań;
7. umiejętność rozwijania zdolności analitycznego i syntetycznego myślenia;
8. umiejętność korzystania z metod i technik negocjacyjnych w rozwiązywaniu konfliktów i problemów społecznych;
9. umiejętność formułowania problemów badawczych, hipotez oraz przeprowadzania prostych doświadczeń i obserwacji geograficznych;
10. umiejętność poszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji geograficznych z różnych źródeł, efektywnego posługiwania się technologiami informacyjnymi i komunikacyjnymi;

11. umiejętność oceny uwarunkowań procesów przyrodniczych i społeczno-gospodarczych, zachodzących w skali globalnej, regionalnej i lokalnej oraz różnych skalach czasowych;
12. umiejętność wskazywania i analizy związków przyczynowo-skutkowych oraz powiązań funkcjonalnych pomiędzy poszczególnymi komponentami środowiska geograficznego w różnych skalach przestrzennych i czasowych;
13. umiejętność lokalizowania poznanych miejsc i obszarów na powierzchni Ziemi oraz orientowania się w ich wzajemnym położeniu na podstawie map;
14. umiejętność postrzegania rzeczywistości jako zespołu wartości.

W sferze postaw i wartości (cele wychowawcze, aksjologiczne):

1. rozwijanie przekonania o użyteczności edukacji geograficznej w życiu codziennym oraz kształceniu ustawicznym;
2. rozwijanie przekonania o potrzebie uczestnictwa w rozwoju własnego regionu i Polski, a także podejmowania działań na rzecz zachowania ich dziedzictwa przyrodniczego oraz kulturowego;
3. rozwijanie dociekliwości poznawczej, ukierunkowanej na poszukiwanie prawdy, dobra i piękna w świecie;
4. kształtowanie świadomości o potrzebie współpracy dotyczącej zwalczania zagrożeń środowiska przyrodniczego oraz zagrożeń społecznych;
5. kształtowanie systemu wartości odpowiadającego naturze i godności ludzkiej;
6. poszukiwanie, odkrywanie i dążenie do osiągnięcia wielkich celów życiowych i wartości niezbędnych dla odnalezienia własnego miejsca w świecie na drodze rzetelnej i systematycznej pracy;
7. rozpoznawanie wartości moralnych, dokonywanie wyborów i hierarchizacja wartości;
8. umiejętne godzenie dobra i wolności własnej z dobrem i wolnością innych, umacnianie odpowiedzialności za siebie w powiązaniu z odpowiedzialnością za innych;
9. przygotowanie się do życia w rodzinie, społeczności lokalnej oraz państwie;
10. kształtowanie postaw patriotycznych;
11. kształtowanie wrażliwości moralnej;
12. kształtowanie postawy szacunku dla wartości wyższych oraz motywacja do bezinteresownych działań społecznych;
13. kształtowanie w sobie postawy dialogu, umiejętności słuchania innych i rozumienia ich poglądów.

Tak sformułowane cele nadrzędne stanowiły podstawę proponowanych w niniejszym programie wymagań edukacyjnych, integrujących w sobie cele nauczania i wychowania z osiągnięciami ucznia. Uszczegółowione wymagania edukacyjne przedstawiono w rozdziale III.

II. Osiągnięcia ucznia

Według założeń Podstawy programowej *Do najważniejszych umiejętności zdobywanych przez ucznia w trakcie kształcenia ogólnego na IV etapie edukacyjnym należą:*

- 1) czytanie – umiejętność rozumienia, wykorzystywania i refleksyjnego przetwarzania tekstów, w tym tekstów kultury, prowadząca do osiągnięcia własnych celów, rozwoju osobowego oraz aktywnego uczestnictwa w życiu społeczeństwa;*
- 2) myślenie matematyczne – umiejętność wykorzystania narzędzi matematyki w życiu codziennym oraz formułowania sądów opartych na rozumowaniu matematycznym;*
- 3) myślenie naukowe – umiejętność wykorzystania wiedzy o charakterze naukowym do identyfikowania i rozwiązywania problemów, a także formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody i społeczeństwa;*
- 4) umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w językach obcych, zarówno w mowie, jak i w piśmie;*
- 5) umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi;*
- 6) umiejętność wyszukiwania, selekcionowania i krytycznej analizy informacji;*
- 7) umiejętność rozpoznawania własnych potrzeb edukacyjnych oraz uczenia się;*
- 8) umiejętność pracy zespołowej.*

Zakładane w niniejszym programie osiągnięcia ucznia, przedstawiono w postaci wymagań szczegółowych w tabelach rozdziału III. Wiadomości i umiejętności zdobywane przez ucznia na kursie geografii w zakresie rozszerzonym opisano zgodnie z ideą europejskich ram kwalifikacji i w języku efektów kształcenia. Głównymi osiągnięciami uczniów, którzy ukończą IV etap edukacyjny z geografii, będą zatem:

1. sprawne posługiwanie się terminologią geograficzną;
2. pogłębienie i usystematyzowanie wiedzy geograficznej w zakresie wymienionych treści nauczania umożliwiających przystąpienie do egzaminu maturalnego z geografii i podjęcie studiów wyższych;
3. aktywne korzystanie z różnorodnych źródeł informacji geograficznej: map, planów, roczników statystycznych, zdjęć, profili, przekrojów, rysunków, czasopism, przewodników, literatury popularnonaukowej, internetu, GIS-u* i innych;
4. selekcionowanie, porządkowanie, analizowanie oraz interpretowanie informacji o stanie i zmianach środowiska geograficznego oraz sytuacji społecznej, politycznej i ekonomicznej;
5. umiejętne wykorzystywanie wiedzy do własnego rozwoju i osiągnięcia zaplanowanych celów;
6. formułowanie pytań, hipotez, sądów oraz problemów geograficznych na podstawie rozumowania matematycznego;
7. umiejętne wykorzystywanie wiedzy geograficznej do dostrzegania, identyfikowania, analizowania i rozwiązywania problemów dotyczących związków między zjawiskami (przyrodniczymi, ekonomicznymi, społecznymi i kulturowymi) w skali globalnej, regionalnej i lokalnej;

*System Informacji Geograficznej

8. umiejętność prezentowania wyników analiz geograficznych z wykorzystaniem różnych metod graficznych (w tym kartograficznych) i statystycznych,
9. prognozowanie (na zasadzie ekstrapolacji istniejących trendów) zmian stanu środowiska poszczególnych obszarów (z uwzględnieniem interakcji Ziemia – człowiek).

W koncepcji programu uwzględniono spełnienie wymienionych wyżej osiągnięć w taki sposób, aby nabywane przez uczniów umiejętności były nieustannie doskonalone w całym cyklu edukacji geograficznej w zakresie rozszerzonym. Dotyczy to np. korzystania z różnorodnych źródeł informacji (w tym map o różnej treści oraz internetu), lokalizowania miejsc na powierzchni Ziemi czy odnoszenia wiedzy geograficznej do życia.

Kształceniu umiejętności, takich jak np. przeprowadzanie analizy interakcji zachodzących w układzie człowiek – środowisko geograficzne w skali lokalnej, regionalnej i globalnej w różnych skalach czasowych czy wiązanie aktualnych wydarzeń społecznych i politycznych z przeszłością, służy przyjęty w programie układ treści. W pierwszej kolejności ujęto w nim zróżnicowanie środowiska przyrodniczego oraz społeczno-gospodarczego. Następnie na konkretnych przykładach wyjaśniono związki przyczynowo-skutkowe zachodzące między poszczególnymi elementami środowiska przyrodniczego a gospodarką człowieka i rozmieszczeniem ludności oraz zachodzącymi przemianami społeczno-gospodarczymi. Taki sposób prezentacji treści i realizacji osiągnięć przyczyni się do utrwalania nabywanej przez uczniów wiedzy oraz kształconych umiejętności.

Zakładane w niniejszym programie szczegółowe osiągnięcia opisane w postaci wymagań edukacyjnych (tabele rozdziału III), zostały przedstawione według zasad teorii poznania, w celu wytworzenia u uczniów strukturalnego systemu wiedzy i umiejętności, oraz w formie kształcenia czynnościowego.

GEOGRAFIA POZIOM PODSTAWOWY - klasa I

cele edukacyjne i osiągnięcia ucznia

I. Cele kształcenia i wychowania według założeń programu

Zgodnie z Podstawą programową program precyzyjnie określa cele kształcenia na lekcjach geografii w zakresie podstawowym w szkole ponadgimnazjalnej. Podstawowe cele kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych kładą nacisk na umiejętność rozwiązywania problemów i przygotowanie uczniów do odpowiedzialnego funkcjonowania we współczesnym świecie, co powinno być najważniejszym zadaniem nauczyciela geografii.

Celem kształcenia ogólnego w szkołach ponadgimnazjalnych jest:

- 1) przyswojenie przez uczniów określonego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyk;
- 2) zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów;
- 3) kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.

W procesie kształcenia ogólnego szkoła (...) kształtuje u uczniów postawy sprzyjające ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i społecznemu, takie jak: uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawczą, kreatywność, przedsiębiorczość, kulturę osobistą, gotowość do uczestnictwa w kulturze, podejmowania inicjatyw oraz do pracy zespołowej. W rozwoju społecznym bardzo ważne jest kształtowanie postawy obywatelskiej, postawy poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji. Szkoła podejmuje odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji.

W trosce o podmiotowe uczestnictwo ucznia w działaniach edukacyjnych na lekcjach geografii sformułowano cele przedmiotowe wyrażone językiem wymagań ogólnych:

- I. Wykorzystanie różnych źródeł informacji do analizy i prezentowania współczesnych problemów przyrodniczych, gospodarczych, społecznych, kulturowych i politycznych.
- II. Formułowanie i weryfikowanie hipotez dotyczących problemów współczesnego świata.
- III. Rozumienie relacji człowiek – przyroda – społeczeństwo w skali globalnej i regionalnej.

W koncepcji programu przyjęto, że edukacja geograficzna w szkole ponadgimnazjalnej, wspomagając rozwój ucznia jako osoby i wprowadzając go w życie społeczne, ma na celu przede wszystkim:

W sferze wiedzy i rozumienia:

1. wyjaśnienie podstawowych terminów geograficznych, umożliwiających zrozumienie omawianych zagadnień,
2. ukazanie miejsc i obszarów, w których obrębie zachodzą różnorodne procesy przyrodnicze i społeczno-ekonomiczne, w skali regionalnej, globalnej oraz czasowej,

3. wyjaśnienie przyczyn warunkujących różne sposoby gospodarowania w środowisku geograficznym,
4. analizowanie wybranych problemów społeczno-gospodarczych w skali regionalnej i globalnej,
5. wyjaśnienie interakcji zachodzących w układzie człowiek – środowisko geograficzne w skali regionalnej oraz globalnej,
6. wykazanie złożoności świata, współzależności jego poszczególnych elementów i gotowość do udziału w jego przekształcaniu zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju,
7. dostrzeganie różnego rodzaju związków i zależności (przyczynowo-skutkowych, funkcjonalnych, czasowych i przestrzennych),
8. rozszerzenie i ugruntowanie wiedzy niezbędnej do zrozumienia istoty zjawisk oraz charakteru i dynamiki procesów zachodzących w środowisku geograficznym w skali wielkich regionów oraz świata w różnych skalach czasowych,
9. dążenie do rozumienia treści geograficznych, a nie tylko do ich pamięciowego opanowania,
10. traktowanie wiadomości geograficznych, stanowiących wartość poznawczą samą w sobie, w sposób integralny, prowadzący do lepszego rozumienia świata, ludzi i siebie,
11. poprawne i swobodne wypowiedzanie się w mowie oraz piśmie z wykorzystaniem różnorodnych środków wyrazu.

W sferze umiejętności:

1. umiejętność planowania, organizowania i oceniania własnej nauki oraz przyjmowania za nią odpowiedzialności teraz i w przyszłości,
2. umiejętność skutecznego porozumiewania się w różnych sytuacjach, prezentacji własnego punktu widzenia i uwzględniania poglądów innych ludzi,
3. umiejętność poprawnego posługiwania się językiem ojczystym oraz przygotowywania do publicznych wystąpień,
4. umiejętność efektywnego współdziałania w zespole, budowania więzi międzyludzkich, podejmowania indywidualnych i grupowych decyzji, skutecznego działania na podstawie obowiązujących norm,
5. umiejętność rozwiązywania problemów w twórczy sposób,
6. umiejętność rozwijania sprawności umysłowej oraz osobistych zainteresowań,
7. umiejętność rozwijania zdolności analitycznego i syntetycznego myślenia,
8. umiejętność korzystania z metod i technik negocjacyjnych w rozwiązywaniu konfliktów i problemów społecznych,
9. umiejętność formułowania problemów badawczych, hipotez oraz przeprowadzania prostych doświadczeń i obserwacji geograficznych,
10. umiejętność poszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji geograficznych z różnych źródeł, efektywnego posługiwania się technologiami informacyjnymi i komunikacyjnymi,

11. umiejętność oceny uwarunkowań procesów społeczno-gospodarczych zachodzących w skali globalnej i regionalnej oraz różnych skalach czasowych,
12. umiejętność wskazywania i analizy związków przyczynowo-skutkowych oraz powiązań funkcjonalnych pomiędzy poszczególnymi komponentami środowiska geograficznego w różnych skalach przestrzennych i czasowych,
13. umiejętność lokalizowania poznanych miejsc i obszarów na powierzchni Ziemi oraz orientowania się w ich wzajemnym położeniu na podstawie map,
14. umiejętność postrzegania rzeczywistości jako zespołu wartości.

W sferze postaw i wartości (cele wychowawcze, aksjologiczne):

1. rozwijanie przekonania o użyteczności edukacji geograficznej w życiu codziennym oraz kształceniu ustawicznym,
2. rozwijanie dociekliwości poznawczej, ukierunkowanej na poszukiwanie prawdy, dobra i piękna w świecie,
3. kształtowanie świadomości o potrzebie współpracy dotyczącej zwalczania zagrożeń środowiska przyrodniczego oraz zagrożeń społecznych,
4. kształtowanie systemu wartości odpowiadającego naturze i godności ludzkiej,
5. poszukiwanie, odkrywanie i dążenie do osiągnięcia wielkich celów życiowych i wartości niezbędnych dla odnalezienia własnego miejsca w świecie na drodze rzetelnej i systematycznej pracy,
6. rozpoznawanie wartości moralnych, dokonywanie wyborów i hierarchizacja wartości,
7. umiejętne godzenie dobra i wolności własnej z dobrem i wolnością innych, umacnianie odpowiedzialności za siebie w powiązaniu z odpowiedzialnością za innych,
8. kształtowanie postawy szacunku dla wartości wyższych oraz motywacja do bezinteresownych działań społecznych,
9. kształtowanie w sobie postawy dialogu, umiejętności słuchania innych i rozumienia ich poglądów.

Tak sformułowane cele nadrzędne stanowiły podstawę proponowanych w niniejszym programie wymagań edukacyjnych, integrujących w sobie cele nauczania i wychowania z osiągnięciami ucznia. Wymagania edukacyjne uszczegółowione przedstawiono w rozdziale III, natomiast przyporządkowany im materiał nauczania, dzięki któremu cele te zostaną osiągnięte – w rozdziale IV.

II. Osiągnięcia ucznia

Według założeń Podstawy programowej *Do najważniejszych umiejętności zdobywanych przez ucznia w trakcie kształcenia ogólnego na IV etapie edukacyjnym należą:*

- 1) czytanie – umiejętność rozumienia, wykorzystywania i refleksyjnego przetwarzania tekstów, w tym tekstów kultury, prowadząca do osiągnięcia własnych celów, rozwoju osobowego oraz aktywnego uczestnictwa w życiu społeczeństwa;*
- 2) myślenie matematyczne – umiejętność wykorzystania narzędzi matematyki w życiu codziennym oraz formułowania sądów opartych na rozumowaniu matematycznym;*
- 3) myślenie naukowe – umiejętność wykorzystania wiedzy o charakterze naukowym do identyfikowania i rozwiązywania problemów, a także formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody i społeczeństwa;*
- 4) umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w językach obcych, zarówno w mowie, jak i w piśmie;*
- 5) umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi;*
- 6) umiejętność wyszukiwania, selekcjonowania i krytycznej analizy informacji;*
- 7) umiejętność rozpoznawania własnych potrzeb edukacyjnych oraz uczenia się;*
- 8) umiejętność pracy zespołowej.*

Zakładane w niniejszym programie osiągnięcia ucznia, przedstawione w postaci efektów kształcenia opisanych językiem wymagań edukacyjnych w tabelach rozdziału III, obejmują wszystkie wymienione wyżej umiejętności. Głównymi osiągnięciami uczniów, którzy ukończą kurs geografii w zakresie podstawowym, będą zatem:

1. posługiwanie się terminologią geograficzną;
2. korzystanie z różnych źródeł informacji geograficznej: map, planów, roczników statystycznych, zdjęć, profili, przekrojów, rysunków, czasopism, przewodników, literatury popularnonaukowej, internetu, GIS-u¹ i innych;
3. określanie relacji między środowiskiem przyrodniczym a działalnością człowieka na Ziemi;
4. przedstawianie systemu powiązań w skali globalnej i regionalnej;
5. opisywanie i kategoryzacja procesów globalnych;
6. przedstawienie istoty zrównoważonego rozwoju oraz opisywanie działań zgodnych z jego ideą.

W koncepcji programu uwzględniono spełnienie wymienionych wyżej osiągnięć w taki sposób, aby nabywane przez uczniów umiejętności były nieustannie doskonałe w edukacji geograficznej w zakresie podstawowym w szkole ponadgimnazjalnej. Dotyczy to np. korzystania z różnorodnych źródeł informacji (w tym map o różnej treści oraz internetu), lokalizowania miejsc na powierzchni Ziemi czy stosowania wiedzy geograficznej w życiu codziennym.

¹ System Informacji Geograficznej

Kształceniu umiejętności, takich jak np. analizowanie interakcji zachodzących w układzie człowiek – środowisko geograficzne w skali regionalnej i globalnej w różnych skalach czasowych czy wiązanie aktualnych wydarzeń społecznych i politycznych z przeszłością, służy przyjęty w programie układ treści nauczania. W pierwszej kolejności ujęto w nim zróżnicowanie ludności świata. Następnie na konkretnych przykładach wyjaśniono związki przyczynowo-skutkowe zachodzące między gospodarką człowieka i rozmieszczeniem ludności oraz zachodzącymi przemianami społeczno-gospodarczymi. Taki sposób prezentacji treści i realizacji osiągnięć przyczyni się do utrwalania nabywanej przez uczniów wiedzy oraz kształconych uniwersalnych umiejętności.

Zakładane w niniejszym programie szczegółowe osiągnięcia opisane w postaci wymagań edukacyjnych (tabele rozdziału III) zostały przedstawione według zasad teorii poznania, w celu wytworzenia u uczniów strukturalnego systemu wiedzy i umiejętności, oraz w formie kształcenia czynnościowego.

